

ลักษณะการถือครองที่ดินและแบบแผนการสืบทอดในเขตชนบท

นางสาวสุกสวาท คิศจิโรจน์

005728

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

แผนกวิชาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๘

THE LAND-HOLDING SYSTEM AND PATTERNS OF INHERITANCE
IN RURAL THAILAND

Miss Sudsawat Dissarojana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Sociology)

Department of Social Studies

Graduate School

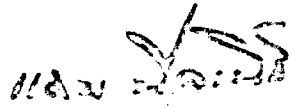
Chulalongkorn University

1971

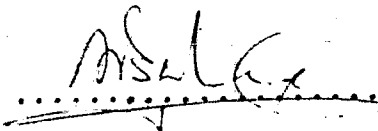
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิตยสารฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

 ..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

 ..... กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย   รองศาสตราจารย์รักษา สายหนู

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ลักษณะการถือครองที่ดินและแบบแผนการสืบมรดกในเขตชนบท

ชื่อ   นางสาวสุดสวาท   ดิศโรจน์   แผนกวิชาสังคม

ปีการศึกษา   ๒๕๑๓

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงลักษณะการถือครองที่ดินและแบบแผนการสืบมรดกของเกษตรกรในเขตชนบทไทย รวมทั้งพิจารณาไปถึงความเกี่ยวข้องของลักษณะการถือครองที่ดินและแบบแผนการสืบมรดกที่อาจจะมีอยู่ต่อกัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเป็นพื้นฐานทั่วไป มากกว่าจะเป็นการพิสูจน์สมมติฐานใด ๆ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือข้อมูลจากการวิจัยของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทย ในส่วนที่เป็นการวิจัยในเขตชนบท ภายใต้การจัดดำเนินการของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยนิสิตชั้นปริญญาตรีและมหาบัณฑิต ซึ่งได้ผ่านการอบรมในหน้าที่พนักงานสำรวจ โดยสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน และสตรีที่สมรสแล้วทุกคนในครัวเรือน ตัวอย่างที่อายุไม่เกิน ๖๐ ปี

ผลการศึกษาปรากฏว่า อายุเป็นปัจจัยทางประชากรที่มีความสำคัญต่อลักษณะการถือครองที่ดิน คืออัตราส่วนร้อยละของการเป็นเจ้าของที่ดินจะเพิ่มขึ้นตามอายุที่สูงขึ้น ปัจจัยอื่นที่สำคัญได้แก่ จำนวนบุตร เกิดโรคของมารดาหัวหน้าครัวเรือน พบว่าผู้ที่

น้องเกิดรอดรวมมารดาจำนวนน้อยจะมีอัตราส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินสูง อีกปัจจัยหนึ่งคือประสบการณ์ในการย้ายถิ่น ปรากฏว่าเกษตรกรในวัยกลางคนที่เคยย้ายถิ่นและไม่เคยย้ายถิ่น มีอัตราส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินไม่แตกต่างกันมากนัก

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญพบว่า ผู้เช่าที่ดินมักจะมีฐานะยากจน และเป็นผู้มีหนี้สินมากกว่าเจ้าของที่ดิน ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการได้รับน้ำจากการชลประทาน พบว่าผู้ที่อยู่นอกเขตการชลประทานมีอัตราส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตการชลประทาน นอกจากนี้ได้ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน เป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญ คือผู้ที่อยู่ในเขตชนบทไกล ๆ มีอัตราส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินสูง ส่วนในเขตที่การคมนาคมสะดวกอัตราส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินไต่ลดลง และกลับเพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเกษตรกรนั้นอาศัยอยู่ในบริเวณตลาดหรือใกล้ตลาดมาก ๆ

ในการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจยังผลต่อแบบแผนการสืบทอดในอุดมคติทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ปรากฏว่าไม่พบความสัมพันธ์ที่มีต่อแบบแผนการสืบทอดในอุดมคติ แต่ปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดแนวโน้มของความแตกต่างในแบบแผนการสืบทอดในอุดมคติอยู่บ้าง และพอที่จะแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจอาจจะ เป็นปัจจัยที่สำคัญ

ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะการถือครองที่ดิน และการสืบทอดพบว่าผู้ที่ได้รับมรดกมีอัตราส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับมรดก ปัจจัยทางจำนวนบุตรเกิดรอดของมารดาหัวหน้าครัวเรือน และประสบการณ์ในการย้ายถิ่น มีส่วนสนับสนุนความสัมพันธ์ดังกล่าวมากขึ้น นอกจากนี้ไม่พบความสัมพันธ์ของลักษณะการถือครองที่ดินกับแบบแผนการสืบทอดในอุดมคติของหัวหน้าครัวเรือน

Thesis Title   The Land-Holding System and Patterns of
                                  Inheritance in Rural Thailand

Name   Sudsawat Dissarajana
                                  Department Social Studies

Academic Year   1970

ABSTRACT

The purpose is to study the land-holding system and patterns of inheritance in rural Thailand. This thesis deals with the discovery of principles and the interrelationships of any factors affecting the land-holding system and patterns of inheritance.

Data were collected from the National Longitudinal Survey of Social, Economic and Demographic Change in Thailand, conducted by the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, April-May 1969. The sample is a stratified selection of 1:2,000 of all households in rural areas. The method used in collecting data was to administer questionnaires to heads of households and their wives, and also other ever-married women in the family.

It was found in this study that the demographic factor that most strongly affected the land-holding system is age of heads of households. The percentage of the landowners increased with the increase of age. Other factors considered are number of live births of the mother of the head of household, and an experience of migration. It was found that the percentage of landowners increased with the decrease in the number of the mothers' live births. The adult farmers who ever or never moved were only a little different from each other in the proportion of the landowners.

Concerning economic factors, it was found that the renters were usually poor and had more debt than the owners. The farmers who cultivated on the irrigated areas had a low proportion of landowners. In addition, the location of residence within the village is an important social factor. In villages that have no regular transportation available, the proportion of landowners is high. The proportion of landowners decreased with the increase in amount of transportation. But in areas around the market center, the proportion of landowners is to high.

Concerning the factors that affected the ideal patterns of inheritance, it was found that economic, social and demographic factors did not relate to the ideal patterns of inheritance. The economic factors have a tendency to be the most important factors.

Analyzing the relationship between the land-holding system and the pattern of inheritance, it was found that persons who inherited anything from their parents have a greater tendency to be landowners than those who did not inherit anything from parents. It was also found that live births of mother of head of household, and experience in migration strongly support that relationship. In addition, there was not found a relationship between land-holdings and ideal patterns of inheritance of head of household.

กิจกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปโลกด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจาก
ที่จากหลายหน่วยงานและหลายท่าน ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงไว้
ณ ที่นี้ ผู้ศึกษาใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงต่อสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ทุนการวิจัยและการศึกษาในชั้นปริญญาโทมาโดยตลอด ผู้
ศึกษาใคร่ขอแสดงความขอบคุณต่อรองศาสตราจารย์พิทยา สายหู่ อาจารย์ที่ปรึกษา
และควบคุมการวิจัย ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในหลายด้าน และกรุณาให้คำปรึกษา
แนะนำที่มีค่าที่สุดซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปโดยดี ผู้ศึกษาใคร่ขอแสดง
ความขอบคุณอย่างสูงต่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิกี๊ ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการ
การศึกษานานาชาติ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา
อย่างดียิ่งแก่ผู้ศึกษาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้ศึกษา
ใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสรีน ปุณณะทิคานนท์ อาจารย์
จำเรียง ภาวิจิตร และอาจารย์เนติศรี ชรรมบุตร ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็น
ประโยชน์อย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้รับความร่วมมือ และความช่วยเหลือจาก
ศูนย์ประเมินผลด้วยเครื่องจักร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ทุก
ท่าน จึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ อีกท่านหนึ่งที่ผู้ศึกษาจะ เวนเสียมิ
ไต่ที่จะแสดงความขอบคุณอย่างสูง คือ รองศาสตราจารย์ พันโท เลื่อม ลิขชนันท์ ที่กรุณา
ให้ความร่วมมือและความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ผู้ศึกษาใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงต่อ
อาจารย์นิพนธ์ เทพวัลย์ อาจารย์ลินกอลัน โพลิชช่า คุณสุวินชา ชมธวัช คุณเพ็ญพร
ธีระสวัสดิ์ คุณสุวิธนา วิบูลย์เศรษฐ์ และนักเรียนทุนตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสถาบัน
ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือ
อย่างดี ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านที่ไกลลวามไว้วางใจ ที่ไต่สนับสนุน
และให้กำลังใจจนกระทั่งผู้ศึกษาสามารถเขียนวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปโดยสมความมุ่ง
หมาย สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาจึงขอขอบคุณทุกท่านอย่างจริงใจที่สุดอีกครั้งหนึ่ง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการตารางประกอบ	ญ
บทที่	
๑. บทนำ	๑
๒. ระเบียบวิธีวิจัย	๑๓
๓. ปัจจัยที่อาจยังผลต่อลักษณะการถือครองที่ดิน	๓๔
๔. ปัจจัยที่อาจยังผลต่อแบบแผนการสืบทอดที่ดินในอุคมคติ	๕๑
๕. ลักษณะการถือครองที่ดินและการสืบทอด	๖๓
๖. สรุปและขอเสนอแนะ	๗๐
บรรณานุกรม	๗๕
ภาคผนวก	๗๖
ประวัติการศึกษา	๗๗

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอายุและลักษณะการถือครองที่ดิน ๑๙
๒.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน และชนิดของการทำเกษตรกรรม..... ๒๑
๓.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน และขนาดเนื้อที่ปลูกครอง..... ๒๒
๔.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน และฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน..... ๒๕
๕.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการได้รับส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และอายุของหัวหน้าครัวเรือน..... ๒๗
๖.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการได้รับส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และประสบการณ์ในการขายดิน..... ๒๙
๗.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการได้รับส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และลักษณะการถือครองที่ดิน..... ๓๐
๘.	อัตราส่วนรอยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการได้รับส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และขนาดที่ดินในกรรมสิทธิ์ของหัวหน้าครัวเรือน..... ๓๒

๙.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการได้รับ ส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และฐานะทางเศรษฐกิจ.	๓๓
๑๐.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามขนาดที่ถือ ครอง และอายุของหัวหน้าครัวเรือน.....	๓๖
๑๑.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน จำแนกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนบุตรที่เกิด รอดของมารดาของหัวหน้าครัวเรือน.....	๓๘
๑๒.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน จำแนกตามอายุ และประสบการณ์ในการย้ายถิ่น.....	๔๐
๑๓.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่เห็นเจ้าของที่ดิน จำแนกตามอายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ.....	๔๓
๑๔.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้มีเงินจำแนก ตามอายุ และลักษณะการถือครองที่ดิน.....	๔๕
๑๕.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน จำแนกตามอายุ และการได้รับนำจากการชลประทาน...	๔๗
๑๖.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน จำแนกตามอายุ และลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน.....	๕๐
๑๗.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบ มรดกในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนก ตามอายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน.....	๕๓
๑๘.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบมรดก ในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนกตามอายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....	๕๕

๑๘.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบ มรดกในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนก ตามอายุ และประสบการณ์ในการย้ายถิ่น.....	๕๖
๑๙.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบ มรดกในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนก ตามอายุและกวมมีสมาชิกในครัวเรือนไปทำงานอื่นที่มี... รายได้.....	๕๘
๒๐.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบ มรดกในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนก ตามอายุและฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน.....	๕๙
๒๑.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบ มรดกในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนก ตามอายุ และการมีหนี้สิน.....	๖๐
๒๒.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่มีแบบแผนการสืบ มรดกในอุดมคติเป็นแบบแบ่งให้บุตรทุกคนเท่ากัน จำแนก ตามอายุและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน.....	๖๒
๒๓.	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามลักษณะ การถือครองที่ดิน และการได้รับส่วนแบ่งในมรดกจาก บิดามารดา.....	๖๔

- ๒๕. อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน การได้รับส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และจำนวนพี่น้องเกิดรอดรวมมารดา. ๖๖
- ๒๖. อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน การได้รับส่วนแบ่งในมรดกจากบิดามารดา และประสบการณ์ในการย้ายถิ่น..... ๖๗
- ๒๗. อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามแบบแผนการสืบมรดกในอุดมคติ และลักษณะการถือครองที่ดิน..... ๖๘